

**КОМПОЗИТНИЙ СПОСІБ СЛОВОТВОРУ У ФОРМУВАННІ НЕОЛОГІЗМІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.**

У статті розглядаються структурні, семантичні та словотвірні особливості формування композитів-неологізмів англійської мови, що виникли на початку ХХІ століття і становлять суттєвий пласт нової лексики сучасної англійської мови. Аналізуються такі словотвірні процеси, як основоскладання, телескопія, утворення аббревіатур, акронімів, розглядається роль метафори, метонімії, розвиток полісемії в семантиці композитів-неологізмів та дериваційний потенціал новоутворених композитів.

Ключові слова: композит, неологізм, телескопія, аббревіатури, акроніми.

Композити як чисельний, семантично ємний та структурно різноманітний пласт англійської мови завжди був у центрі уваги багатьох лінгвістичних досліджень. Серед недавніх фундаментальних праць є роботи, присвячені композитам-метафорам [2], композитам-колоративам [5], композитам з першим дієслівним компонентом [7], субстантивним композитам-бахувріхі [1], композитам з агентивним суфіксом -er [3], соціодискурсивному аспекту композит прямої та непрямой номінації [4]. Проте найфундаментальнішою працею є робота Л. Ф. Омельченко [8], що досліджує всі види композитів в багатьох аспектах. Роль композитного словотвору в формуванні найсучаснішої лексики — неологізмів ще не набула достатнього висвітлення в лінгвістичних працях. Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою статті є дослідження ролі композитного способу словотвору в утворенні неологізмів. Об'єктом та матеріалом дослідження стали неологізми-композити англійської мови початку ХХІ сторіччя, вилучені методом вибірки зі словника неологізмів Ю. А. Зацного та А. В. Янкова [6]. Предметом дослідження є їхні структурні, семантичні та словотвірні характеристики. До матеріалу дослідження також увійшли лексеми, що не мають графічного критерію композита, проте в словнику фіксуються як лексеми за допомогою категоріальних позначок *n*, *adj*, *v* і т. д. Це свідчить про те, що такі мовні одиниці сприймаються як лексеми, а не як словосполучення.

Серед усіх способів композитного словотвору найпродуктивнішим на сучасному етапі є телескопія, як найекономічніший спосіб композитоутворення, що поєднує економію мовних засобів та мовленнєвих зусиль. Телескопізми можуть бути трьох типів: а) з усіченим першим компонентом: *bewrecked* (*bereft* + *wrecked*) *позбавлений автомобіля (через аварію)*; *celebrity* (*celebrity* + *reality*) *1) правдиве відображення життя знаменитості; 2) телешоу, в якому відома людина бере участь для відображення життєво-правдивих ситуацій; lesbian* (*celebrity* + *lesbian*) *знаменита жінка з нетрадиційною сексуальною орієнтацією*; б) з усіченим другим компонентом: *blogevity* (*blog*+*celebrity*) *відомий і популярний укладач інтернет-журналіст; blogstitude*

(*blog+prostitute*) особа, яка просить інших користувачів Інтернет-журналів про різні послуги; *blogsploitation* (*blog+exploitation*) шахрайство через використання інтернет-журналів засобами масової інформації США; *carbage* (*car + garbage*) бруд та сміття всередині автомобіля (особливо в салоні); *carcoon* (*car + cocoon*) автомобіль як головне місце роботи та відпочинку, центр суспільної діяльності людини; *carfast* (*car + breakfast*) сніданок під час керування автомобілем; *deskfast* (*desk + breakfast*) сніданок під час роботи за комп'ютером; *cashola* (*cash + payola*) гроші, що використовуються для підкupu чиновників; *celloholic* (*cell + alcoholic*) особа, надмірно захоплена мобільним зв'язком; *Menglish* мова, яка використовується чоловіками; в) з усіченими двома компонентами: *ad-dundancy* (*ad + redundancy*) надтоїдливе повторення комерційної реклами; *adit* (*adult + kid*) дорослі діти в сім'ї; *affluenza* (*affluent + influenza*) надмірна матеріальна зацікавленість, яка веде до перевтоми через важку працю; *beautifect* (*beautiful + perfect*) прекрасний та досконалий; *camikini* (*camisole+bikini*) комбінований жіночий купальник, нижню частину якого становить бікіні; *carnography* (*carnage + pornography*) літературний твір, фільм та інші матеріали, які переповнені сценами вбивств, кровопролиття та насилля; *cellco* (*cellular phone + company*) компанія, яка займається виготовленням сотових телефонів; *chidult* доросла дитина в домі і т. д.

Цікавим випадком є телескопічна композита, в якій середина першого компонента заміщується другим компонентом: *sewebtrity* (*celebrity + web*) особа, яка відома тільки користувачам Інтернетом.

Про зростання ролі китайського національного елемента в англломовному соціумі свідчить композит *Chinglish* (*Chinese + English*) гібрид китайської та англійської мов, а про економічне зростання Китаю та Індії -- композита *Chindia* (*China + India*) гіпотетичне економічне поєднання Китаю та Індії; *Chindian* (*Chinese + Indian*) особа наполовину китайського і наполовину індійського походження. Іншими прикладами використання телескопії для позначення "продуктів глобалізації" та "інтернаціоналізації" англломовного соціуму є композит *Denglish* (*Deutch + English*) гібрид англійської і німецької мови.

Абревіатури та акроніми також можна вважати видом композитного словотвору. Акроніми представлені наступними мовними одиницями: *CAVE* (*citizens against virtually everything*); *BANANA* (*built absolutely nothing anywhere near everyone*) незгода певних осіб з плануванням будівництва споруд, які шкодять і людям і довкіллю.

У формуванні графічної форми деяких абревіатур іноді використовуються цифри, що заміняють омофонічні прийменники. Тенденція заміняти деякі прийменники цифрами на письмі в англійській мові виникла в ХХ сторіччі: *B2B* (*business-to-business*) електронна торгівля за схемою від одного ділового підприємства до іншого; *B2B2C* (*business-to-business-to-consumer*) електронна торгівля за схемою від одного ділового підприємства до іншого та до споживача; *C2B2C* (*consumer-to-business-to-consumer*) електронна торгівля за схемою "від одного споживача через ділове підприємство до іншого споживача"; *C2C* (*customer to consumer*) електронна торгівля за схемою "від одного споживача до іншого".

Цікавим прикладом поєднання композитного способу і скорочення є композита *m-government* доступ рядових громадян до управлінських структур шляхом надсилання повідомлень електронною поштою.

Іншу групу становлять композити, що в своєму архітектонічному складі повністю зберігають компоненти, що функціонують як вільні лексеми: *car-school* навчати і виховувати дітей під час поїздки на автомобілі (за браком часу); *casualty-free* майже без втрат у живій силі (про війни); *mental gymnastics* спеціальні курси розумової гімнастики для людей похилого віку і т. д.

Композити з непрямим (як правило метафоричним значенням) також широко репрезентовані, що свідчить про широку роль метафоричного асоціативного мислення, його комбунівання з композитним словотвором. При утворенні таких композитів-метафор процеси основокладання та метафоризації відбуваються одночасно: *babu* мета ядра міні-бомба; *baib car* спеціальний автомобіль-приманка для автомобільних злодіїв; *barefoot-luxury* елегантно простий; *bandit sign* незаконний рекламний знак, встановлений у людному місці; *asylum-shopper* людина, яка мандрує теренами Європи в пошуках країни, яка дасть їй притулок; *blood diamonds* діаманти, добуті в зоні бойових дій; *blogswart* одночасне скупчення багатьох користувачів блогами на одній темі, на одному предметі; *cell-hole* зона неякісного прийому сигналів мобільними телефонами; *death-blossom* стрілянина з автоматичної зброї довгими чергами; *carpet nuke* проводити суцільне бомбардування “квадратно-гніздовим способом” з використанням ядерних зарядів (у можливій ядерній війні).

За асоціативним зв'язком з композитом-метафорою *rat-race* виник неологізм *moise-race* спокійне, позбавлене стресів життя.

Деяким композитам притаманна полісемія, що також свідчить про їхній дериваційний потенціал: *cat-herding* 1) безуспішні намагання переконати групу вільнолюбивих людей думати і діяти так, як більшість; 2) марні зусилля підприємства бути в лідерах і т. д.

Семантичний компонент агентивності композитів-неологізмів може представлятися суфіксом *-er*: *dead-ender* фанатик, який не бажає визнати свою поразку і воює до кінця.

У композиті з метафоричним значенням *chatawhirl* особа, яка багато розмовляє спостерігаємо зв'язку голосну *a*, що є рідкісним явищем для англійської мови і дуже поширеним для українських композитів.

Деякі композити містять ономастичний компонент у своєму складі: *Delia-dish* суто англійська страва (Делія Сміт — автор “кулінарних бестселерів”).

Серед композитів з метафоричним значенням трапляються лексеми, яким притаманний також елемент римування, що посилює їхню експресивність та прагматичний потенціал: *chick flick* фільм, який більше подобається жінкам, ніж чоловікам. Зауважимо, що перший компонент композита *chick* є скороченим варіантом від субстандартної лексеми *chicken*, обидві лексеми (*chick, chicken*) були переосмислені в сленгу і функціонують вже десятиків років у переносному значенні “жінка”, “дівчина”, в свою чергу лексема *flick* вже давно функціонує в значенні “кіно” і навіть вважається устарілою в цьому значенні. Це свідчить про те, що в утворенні неологізмів

мовний соціум користується “старим матеріалом”. Інший приклад композита з елементом римування є лексема, що містить в своєму складі прийменник: *name and shate v. публікувати прізвища і адреси недофілів у пресі*. Таку лексему можна вважати інкорпорованою композитою.

Іншим прикладом використання “старого матеріалу” для утворення неологізмів є лексема *deja dit неприємне відчуття людини, ніби вона говорить те, що було вже раніше сказане*, яка, крім цього, містить частину давно запозиченої французької лексеми “*deja vu*”. Іншими прикладами використання лексем іншомовного походження в утворенні композитів є композита-неологізм *ninja-date тасмно зустрічатися з кимось за взаємною згодою*. Перший компонент цього композита *ninja* є запозиченням з японської мови, що також функціонує як окрема лексема *ninja* в значенні 1) *рухатися скрадливо і непомітно*; 2) *непомітно щось вкрасти*.

При утворенні композитів-неологізмів можуть використовуватися також суфікси іншомовного походження: *no-smokenik особа, яка виступає проти паління*. Як відомо суфікс *-nik* є запозиченим з російської мови, словник Уентворта та Флекснера фіксує ряд лексем американського сленгу, побудованих за допомогою цього суфікса [9: 623].

Трапляються також композити, в основі формування яких лежить метонімія, тобто перенос за суміжністю: *car-bomb здійснювати терористичний акт шляхом використання автомобіля з вибухівкою*; *teat-tooth людина, що любить м'ясо*.

Нові композити-неологізми можуть створюватися і на базі вже існуючих композитів, зокрема за допомогою суфіксів: *offshorable 1) здатний бути перенесеним в іншу країну, особливо для зменшення затрат (про бізнес)*; 2) *здатний бути виготовленим в іншій країні з меншими витратами*.

Деякі композити-неологізми самі в свою чергу слугують дериваційною базою для утворення інших лексем, що свідчить про словотвірний потенціал композитів-неологізмів: *bluejack – bluejacker – bluejacking*; *carbon-neutral – carbon-neutrality*; *carcoon -- carcooning*; *car-school – car-schooling*; *nearshore – nearshoring*; *news grazer — news-grazing*.

Новоутворені композити можуть також об'єднуватися в лексико-семантичні ряди лексем, у яких одна з лексем є спільною: *flybady відома людина, яка погрожує залишити країну в разі необрання нею певного політика*; *flyboard v. розміщувати рекламу про продаж нерухомості (з метою реклами)*; *flyboarding розміщення реклами про продаж нерухомості (з метою реклами)*; *flyboard n. реклама про продаж нерухомості (з метою реклами)*; *gene bank “біобанк”, сховище біоматеріалів (для проведення досліджень з проблеми залежності захворювання людини від особливостей генетичного складу людей, що належать до різних расових і етнічних груп)*; *gene cuisine одержання синтетичних продуктів харчування шляхом біоінженерії*; *gene dope змінювати генетичну структуру людини з метою примусити організм виробляти більше гормонів й інших природних речовин*; *gene-doping “генне допінгування” спортсменів, зміна генетичної структури людини з метою примусити організм виробляти більше гормонів*; *gene food синтетичні продукти харчування, отримані шляхом біоінженерії*.

Отже, підводячи підсумок, зазначимо, що композитний спосіб словотвору займає суттєве місце в утворенні англійських неологізмів, його результатом є різноманітні

за словотвірними, структурними та семантичними характеристиками лексеми, які в свою чергу можуть слугувати дериваційною базою для творення нових композитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва О. Г. Концептуальна семантика субстантивних композитів-бахуврїхї / О. Г. Васильєва. Автореф. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2006. – 20 с.
2. Гонта І. А. Структурні та семантичні особливості композит-метафор у американському сленгу : Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / І. А. Гонта. Київськ. держ. лінгв. ун-т. – К., 2000. – 190 с.
3. Гончарова Т. В. Лінгвоаксіологічна семантика агентивних номінативних одиниць із формантом -ег у сучасній англійській мові / Т. В. Гончарова. Дис. ... канд-та філол. наук: 10.02.04. – К., 2005. – 237 с.
4. Дембовська Л. М. Пряма і непряма композитна номінація в англійській мові: соціодискурсивний аспект / Л. М. Дембовська. Дис. ... канд-та філол. наук: 10.02.04. – К., 2011. – 233 с.
5. Деменчук О. В. Колоративна композита в англійській мові: когнітивно-ономасіологічний аспект / О. В. Деменчук. Дис. ... канд-та філолою наук: 10.02.04. – К., 2001. – 240 с.
6. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ столїття. / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. Словник. Вінниця: Нова книга, 2008. – 360 с.
7. Крайняк Л. К. Композити з першим дієслівни компонентом у сучасній англійській мові: семантико-когнітивний аспект / Л. К. Крайняк. Автореф. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2001. – 19 с.
8. Омельченко Л. Ф. Английская композита: структура и семантика / Л. Ф. Омельченко. Дис... д-ра филол. наук: 10.02.04. – К., 1989. – 493 с.
9. Dictionary of American Slang. / Ed. by H. Wentworth, S. B. Flexner. – New York: Thomas Y. Crowell, 1975. – 766 p.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2014.

Гонта І. А., к.філол. н., доц.,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

КОМПОЗИТНЫЙ СПОСОБ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ НЕОЛОГИЗМОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются структурные, семантические и словообразовательные особенности формирования композитов-неологизмов английского языка, которые возникли в начале XXI века и составляют существенный пласт новой лексики современного английского языка. Анализируются такие словотообразовательные процессы, как основослоложение, телескопия, образование аббревиатур, акронимов, рассматривается роль метафоры, метонимии, развитие полисемии в семантике композитов-неологизмов, а также деривационный потенциал новообразованных композит.

Ключевые слова: композита, неологизм, телескопия, аббревиатуры, акронимы.

COMPOUNDING IN WORD-BUILDING NEOLOGISMS OF THE ENGLISH LANGUAGE

The article deals with structural, semantic and derivational peculiarities of forming compound neologisms appearing at the beginning of the 21st century and constituting an essential layer of the newest vocabulary of the modern English language. The following word-building processes are analyzed: compounding, blending, formation of abbreviations and acronyms, development of polysemy in the semantics of compound neologisms as well as derivational potential of newly created compounds.

Keywords: *compound, neologism, blending, abbreviations, acronyms.*

УДК 821.10/03

Гриценко М. В. асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

АДАПТАЦІЯ В СИТУАЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ І РЕКОНСТРУКЦІЯ ОРИГІНАЛУ

У статті подається огляд сучасних підходів до адаптації та їх можливе застосування до перекладу художньої літератури. Адаптація розглядається як засіб реконструкції оригіналу, результатом якої має стати переклад, що функціонуватиме як автентичний твір у культурі-реципієнті.

Ключові слова: *адаптація, переклад, оригінал, цільова аудиторія, цільова культура, автентичність.*

Питання адаптації порушує чи не кожен перекладознавець і перекладач-практик, адже воно нерозривно пов'язане з процесом перекладу: і як його основа, і як те, чому протистоять стратегії очуження. Ставлення до адаптації постійно переосмислюється, тому **метою** нашої розвідки стало дослідження поглядів сучасних науковців на адаптацію та визначення їх актуальності в реаліях українського культурного середовища. З цією метою було проаналізовано різні погляди на явище адаптації в науковій літературі, виявлено неузгодженість частини з них із концепцією адаптації як спрощення. Новим є тлумачення адаптації як ціннісного узгодження перекладеного твору із культурною реципієнтом.

Чи можна охарактеризувати переклад поняттям автентичність? Що дозволяє нам стверджувати, що заново створений в інокультурному середовищі продукт вимушеної сумісної творчості стане “*нашим набутим*” оригіналом? Ця низка питань,